

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”

ПЕТРЕНКО ЮЛІЯ МИХАЙЛІВНА

УДК 658.14/17:005.934](043.3)

**ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ
НА ОСНОВІ РОЗВИТКУ ПРИНЦИПІВ
КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ**

Спеціальність 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит

Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Суми – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Державному вищому навчальному закладі “Українська академія банківської справи Національного банку України”.

Науковий керівник – доктор економічних наук, доцент *Д’яконова Ірина Іванівна*, Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”, завідувач кафедри менеджменту.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор *Івасів Ігор Богданович*, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, професор кафедри банківської справи;

кандидат економічних наук, доцент *Сабліна Наталія Вікторівна*, Харківський національний економічний університет, доцент кафедри фінансів.

Захист дисертації відбудеться “__” травня 2013 р. о __ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.081.01 у Державному вищому навчальному закладі “Українська академія банківської справи Національного банку України” за адресою: 40000, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57, зала засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Державного вищого навчального закладу “Українська академія банківської справи Національного банку України” за адресою: 40000, м. Суми, вул. Покровська, 9/1.

Автореферат розісланий “__” квітня 2013 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. М. Бурденко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах кризових тенденцій розвитку світової економіки підприємства здійснюють свою діяльність під впливом низки дестабілізуючих факторів, серед яких: недосконалість законодавства, недобросовісна конкуренція, низький рівень розвитку фінансового ринку, невідпрацьованість інструментарію застосування сучасних методів стимулювання персоналу. Тож проблема забезпечення фінансової безпеки підприємств (ФБП), як інструмента захисту від впливу зовнішніх та внутрішніх загроз, вимагає відповідності останньої критеріям гнучкості та безперервності, а також необхідності узгодження та реалізації фінансових інтересів суб'єктів управління. За таких умов першочерговою потребою для суб'єктів господарювання є пошук нових підходів до забезпечення та управління ФБП.

Основи ефективного здійснення фінансово-господарської діяльності та забезпечення ФБП формуються на стратегічному рівні управління відповідно до вимог ринку та факторів зовнішнього середовища та реалізуються підприємствами через систему корпоративного управління. Це обумовлює перетворення корпоративного управління у важливий чинник забезпечення ФБП. Пошук нових підходів до управління та оцінки фінансової безпеки залежить від формування теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій забезпечення ФБП на основі розвитку принципів та елементів системи корпоративного управління.

Теоретичні засади формування та забезпечення ФБП на основі підходів корпоративного управління активно досліджуються у світовій та вітчизняній науковій літературі. Серед зарубіжних науковців варто виділити А. Берле, О. Вільямсона, М. Дженсена, Р. Коуза, В. Меклінга, К. Мерфі, Г. Мінза, Г. Шиназі. Здобутки російської науки представлені у працях Ю. Благова, Ш. Валітова, Д. Волкова, І. Івашковської, В. Катькала, Є. Олійникова, Г. Пирогова. Протягом останніх років суттєвий вклад у дослідження зазначеної тематики внесли такі вітчизняні науковці, як: О. Ареф'єва, О. Барановський, Д. Баюра, І. Бланк, М. Бутко, О. Василик, К. Горячева, Л. Грицина, І. Д'яконова, М. Єрмошенко, І. Івасів, О. Костюк, Т. Кузенко, А. Кузнєцова, Д. Леонов, Т. Момот, В. Москаленко, В. Мунтіян, М. Мурашко, О. Пластун, Н. Сабліна та ін.

Незважаючи на різноплановість та глибину проведених досліджень, більшість із них присвячено питанням розвитку та формування фінансових важелів та підсистем ФБП. Саме тому потребують подальшого дослідження питання розвитку механізму ФБП з урахуванням основних складових та принципів корпоративного управління; удосконалення методики оцінки рівня корпоративного управління на основі показників ефективності реалізації принципів корпоративного управління; визначення рівня ФБП, сформованого під впливом діючої системи корпоративного управління. Це обумовило вибір теми дисертаційного дослідження, мету, завдання, визначає актуальність та практичну значимість роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження узгоджується з основними напрямками наукових результатів,

висновків і розробок, що були отримані в рамках науково-дослідних робіт у Державному вищому навчальному закладі “Українська академія банківської справи Національного банку України”, зокрема: “Реформування фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів” (номер держ. реєстрації 0109U006782), “Адміністративно-правове регулювання фінансової та банківської діяльності в Україні” (номер держ. реєстрації 0112U001326), “Конкурентоспроможність національної економіки в умовах євроінтеграції” (номер держ. реєстрації 0111U009459). До звітів за цими темами включені висновки та пропозиції автора щодо: діагностування рівня ФБП, сформованого під впливом системи корпоративного управління; удосконалення методичного підходу до визначення індексу корпоративного управління підприємств з урахуванням оцінки динаміки показників операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, сформованих на основі розвитку принципів та елементів корпоративного управління.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розвиток теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій щодо ефективного застосування принципів корпоративного управління при забезпеченні необхідного рівня фінансової безпеки підприємств.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- розширити теоретичне підґрунтя дослідження та узагальнити трактування поняття “фінансова безпека підприємства”, визначити її місце в структурі фінансової системи країни;
- розширити науково-теоретичні підходи до розуміння сутності понять “корпоративне управління” та “корпоративна соціальна відповідальність” (КСВ) на основі обґрунтування їх взаємозв’язку з ФБП;
- розвинути теоретичне підґрунтя механізму ФБП з урахуванням принципів корпоративного управління відповідно до ресурсно-функціонального та системного підходів;
- обґрунтувати теоретико-методичні положення місця та ролі фінансової безпеки при формуванні вартісно-орієнтованої системи управління підприємств;
- сформулювати ключові групи стейкхолдерів та розробити їх класифікацію відповідно до рівня впливу та зацікавленості у забезпеченні ФБП; виділити використовувані при цьому важелі розподілу фінансових потоків підприємства;
- розвинути теоретико-методичні положення формування основ КСВ підприємств та розробити теоретико-методичні засади реалізації етапів механізму КСВ, спрямованого на забезпечення та підтримання ФБП;
- удосконалити методичний підхід до розрахунку індексу корпоративного управління з урахуванням ефективності реалізації принципів та інших складових системи корпоративного управління відповідно до вартісно-орієнтованого підходу управління;
- запропонувати науково-методичний підхід до діагностування рівня ФБП в транзакційному середовищі на основі застосування та розвитку принципів та елементів корпоративного управління;
- поглибити науково-теоретичні положення забезпечення ФБП в транзакційному середовищі на основі розвитку принципів корпоративного управління.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають у процесі забезпечення фінансової безпеки підприємств на основі ефективного застосування принципів корпоративного управління.

Предметом дослідження є теоретико-методичні рекомендації та практичний інструментарій забезпечення фінансової безпеки підприємств з урахуванням принципів корпоративного управління.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження складають фундаментальні положення теорій фінансів і корпоративного управління, а також наукові праці закордонних та вітчизняних вчених із зазначених напрямів дослідження.

Для реалізації визначеної мети та поставлених завдань автором були використані наступні методи наукового дослідження: аналіз і синтез (при уточненні існуючих та пошуку нових економічних категорій наукового дослідження); порівняльний і статистичний аналізи, метод логічного узагальнення (при дослідженні особливостей розвитку елементів та принципів корпоративного управління в Україні; теоретико-методичних засад побудови етапів реалізації механізму КСВ); порівняльний аналіз (у процесі розробки класифікації стейкхолдерів відповідно до рівня впливу та зацікавленості у забезпеченні ФБП); метод експертних оцінок, індексний метод (при розробці методичного підходу до діагностування рівня ФБП; удосконаленні методичного підходу до розрахунку індексу корпоративного управління підприємств).

Інформаційно-фактологічну базу дослідження склали: зібрані, опрацьовані та узагальнені особисто автором офіційні дані Державного комітету статистики України; законодавчі і нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, законодавчих органів провідних зарубіжних країн світу; дані фактичної фінансової звітності підприємств; звітні дані науково-дослідних центрів; монографічні дослідження та наукові публікації вітчизняних та закордонних дослідників.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні існуючих та обґрунтуванні ряду нових науково-методичних підходів та практичних рекомендацій щодо забезпечення ФБП на основі розвитку елементів та принципів корпоративного управління. Найбільш вагомими науковими результатами дисертаційного дослідження полягають у наступному:

вперше:

- запропоновано введення в науковий термінологічний обіг поняття “транзакційний контроль”, який пропонується розуміти як систему відносин, що формується між суб'єктами корпоративного управління з приводу оцінки рівня реалізації їх фінансових інтересів та забезпечення саморегуляції підприємств у процесі реалізації корпоративної стратегії, що враховує принципи корпоративного управління, зокрема мікропруденцію та плюралізм;

удосконалено:

- науково-методичний підхід до діагностування рівня ФБП, в основу якого покладено показники ефективності заходів у сфері фінансових відносин, рівня взаємодії зі стейкхолдерами, ступеня контролю процесів внутрішнього

та зовнішнього середовищ, забезпечених за допомогою принципів корпоративного управління та механізму КСВ. На відміну від існуючих, авторський підхід надає можливість оцінити рівень ФБП, сформований саме під впливом діючої системи корпоративного управління;

- теоретико-методичні положення побудови механізму ФБП на основі принципів корпоративного управління відповідно до ресурсно-функціонального та системного підходів. Це дозволяє відобразити відповідність між рівнями управління та всіма науково визнаними елементами механізму ФБП, що забезпечує єдність процесів і системи управління фінансовою безпекою та обґрунтовує місце і значення корпоративного управління та його принципів у забезпеченні ФБП;
- методичний підхід до розрахунку індексу корпоративного управління підприємств, який поєднує кількісні та якісні показники оцінки ефективності реалізації та розвитку принципів та елементів корпоративного управління, а також дозволяє врахувати вплив останніх на фінансово-господарську діяльність через оцінку динаміки показників операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;

набули подальшого розвитку:

- трактування змісту понять:
 - “фінансова безпека підприємства”, під яким у межах даного дослідження запропоновано розуміти стан системи економічних відносин на підприємстві, який у межах наявних фінансових інструментів забезпечує досягнення кінцевих цілей та задач, затверджених фінансових стратегій, та може бути виражений у кількісних та/або якісних показниках, відповідно до принципів та обраних методів управління;
 - “корпоративне управління”, яке у межах даного дослідження розглядається через сукупність елементів правового, організаційно- та соціально-економічного механізмів на основі системного та ресурсно-функціонального підходів. Подібний погляд дозволяє відобразити систему взаємодії суб’єктів та об’єктів управління; набір важелів, форм, способів і використовуваних методів, що також підкреслює спрямованість системи корпоративного управління на забезпечення ФБП;
 - “корпоративна соціальна відповідальність”, що визначається як проактивний, організаційно-економічний та правовий елемент корпоративного управління, спрямований на забезпечення конкурентних переваг підприємства на ринку шляхом генерування ресурсів від широкого кола стейкхолдерів. Такий підхід обґрунтовує спрямованість КСВ не на засоби, а на кінцеві цілі управління, а проактивна система корпоративного управління розглядається як система, що забезпечує баланс фінансових інтересів стейкхолдерів та організаційно-економічну саморегуляцію підприємств у процесі реалізації корпоративної стратегії;
- обґрунтування етапів реалізації механізму КСВ, які, на відміну від існуючих, базуються на принципах корпоративного управління та поєднують елементи

організаційного, правового та економічного механізмів забезпечення генерування ресурсних потоків стейкхолдерів з метою забезпечення ФБП та саморегуляції підприємств;

- науково-теоретичні положення забезпечення ФБП у транзакційному середовищі, що базуються на принципах та елементах корпоративного управління відповідно до системного та ресурсно-функціонального підходів, і дозволяють досягти узгодження і реалізації фінансових інтересів суб'єктів корпоративного управління у процесі реалізації стратегії підприємства;
- класифікаційні ознаки розподілу стейкхолдерів відповідно до рівня впливу та зацікавленості у забезпеченні ФБП, що дозволило визначити важелі розподілу фінансових потоків серед відповідних груп впливу та виділити канали впливу стейкхолдерів на результати діяльності підприємств;

Практичне значення одержаних результатів полягає у застосуванні науково-методичних підходів та висновків дисертаційного дослідження в діяльності органів державної влади з метою забезпечення ФБП у процесі формування основ законодавчої та регуляторної державної політик, а також у діяльності суб'єктів господарювання в процесі забезпечення та оцінки ФБП у межах впровадження вартісно-орієнтованої системи корпоративного управління.

Методичний підхід до діагностування рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання впроваджено у практичну діяльність Міністерства економічного розвитку і торгівлі України при підготовці інформаційно-аналітичних матеріалів та при розробці проектів нормативно-правових документів (довідка № 3732-25/326 від 20.12.2011). Пропозиції щодо удосконалення методичного підходу до розрахунку індексу корпоративного управління вітчизняних підприємств використано у процесі формування стратегії розвитку ПАТ “Сумихімпром” та покладено в основу аналізу конкурентної позиції підприємства на ринку хімічної промисловості (довідка № 485-69 від 24.10.2012). Пропозиції здобувача щодо визначення класифікаційних ознак розподілу стейкхолдерів відповідно до рівня впливу та зацікавленості у забезпеченні фінансової безпеки, з одночасним виділенням застосовуваних при цьому важелів розподілу фінансових потоків підприємства використано у процесі роботи з дебіторською та кредиторською заборгованостями щодо поповнення обігових коштів ПАТ “Сумський завод продовольчих товарів” (довідка № 256/25 від 18.04.2012).

Отримані дисертантом наукові результати використовуються у навчальному процесі у ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України” при викладанні дисциплін: “Фінанси”, “Фінанси підприємств”, “Управління фінансами акціонерних товариств”, “Управління в транснаціональних корпораціях”, “Соціальна корпоративна відповідальність” (акт про впровадження від 29.11.2012).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним завершеним дослідженням. Наукові положення, розробки, результати, висновки і рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором самостійно. Особистий внесок у працях, опублікованих у співавторстві, вказано у списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні та методичні положення дисертаційної роботи доповідалися, обговорювалися й отримали позитивну оцінку на наукових і науково-практичних конференціях, зокрема: IX, XII, XIII всеукраїнських науково-практичних конференціях “Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України” (Суми, 2006, 2009, 2010), Міжнародній науково-практичній конференції “Облік, аудит, фінанси: сучасні проблеми теорії, практики та підготовки фахівців” (Харків, 2010), V Міжнародній науково-практичній конференції “Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків” (Черкаси, 2010), Міжнародній науково-практичній конференції “Облік як інформаційна система для економічної безпеки підприємств в конкурентному середовищі” (Тернопіль, 2010), V Міжнародній науково-практичній конференції “Реформування економіки України: стан та перспективи” (Київ, 2010), Міжнародній науково-практичній конференції “Фінансова сфера та її роль у зростанні конкурентних переваг національних економік” (Ірпінь, 2010), VI Міжнародній науково-практичній конференції “Управління економічними системами: концепції, стратегії та інновації розвитку” (Хмельницьк, 2010); Міжнародній науково-практичній конференції “Актуальні проблеми, шляхи та перспективи розвитку економіки України” (Київ, 2012) та ін.

Публікації. Основні положення дисертації висвітлено у 20 наукових працях загальним обсягом 5,32 друк. арк., з яких особисто автору належать 4,79 друк. арк., у тому числі 9 статей у фахових наукових спеціалізованих виданнях (з них 3 у співавторстві) і 11 публікацій у збірниках матеріалів конференцій.

Структура і зміст роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Повний обсяг дисертації складає 290 сторінок, у тому числі на 113 сторінках розміщено 14 таблиць, 15 рисунків, 32 додатки та список літератури з 270 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, сформульовані мета, завдання, об’єкт і предмет дослідження, визначено методи дослідження наукової проблематики, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, наведено інформацію про зв’язок дисертації із науковими програмами, темами і планами, а також відображено ступінь апробації основних положень дисертаційної роботи.

У першому розділі **“Теоретичні положення розвитку фінансової безпеки підприємств в системі принципів корпоративного управління”** узагальнено підходи до розуміння поняття ФБП; сформовано авторський підхід до розкриття суті досліджуваного поняття на основі природи організаційно-економічних та соціально-економічних відносин суб’єктів господарювання; визначено місце та роль корпоративного управління та його елементів у системі ФБП; розроблено механізм ФБП з урахуванням принципів корпоративного управління відповідно до ресурсно-функціонального та системного підходів у межах концепції вартісно-орієнтованого управління.

Розвиток підходів до розуміння ФБП як певного “стану”, “рівня забезпеченості ресурсами”, “ступеня захищеності інтересів” не в повній мірі відповідає ключовим принципам забезпечення фінансової безпеки та сутнісній природі досліджуваного явища, оскільки вони дозволяють відобразити лише окремі аспекти категорії за ситуативного підходу та надають останній статичності у часовому просторі.

Доведено, що як комплексна концепція, яка генерує в собі різноманітні аспекти категорії “фінанси” та визначається ознакою неперервності у часі, ФБП найкраще характеризується категорією “економічні відносини”, які виникають в процесі виконання фінансами своїх функцій.

Обґрунтовано єдність ресурсно-функціонального та системного підходів в дослідженні ФБП, що надало змогу розширити межі об’єкта дослідження, застосовуваних принципів, методів та підходів у взаємозв’язку з процесами внутрішнього та зовнішнього середовищ діяльності суб’єктів господарювання.

У результаті деталізації зазначеної проблеми удосконалено підхід до визначення ФБП як до стану системи економічних відносин на підприємстві, який у межах наявних фінансових інструментів забезпечує досягнення кінцевих цілей та задач затверджених фінансових стратегій та може бути виражений у кількісних та/або якісних показниках, відповідно до принципів та обраних методів управління. Організаційно-економічною частиною цих відносин на рівні підприємства є реалізація зобов’язань щодо сплати податків, страхових платежів, здійснення кредитних виплат, що визначає стратегічне значення та вплив ФБП на забезпечення ринкових процесів та фінансових відносин на всіх рівнях фінансової системи країни. Суспільно-економічною частиною виступають відносини власності, які виражаються через систему корпоративного управління та його елементів.

Таким чином доведено, що авторська позиція до розуміння ФБП розкриває ознаку неперервності при формуванні підходу до її забезпечення з недопущенням настання стадії антикризового управління, втілює повний спектр фінансових відносин підприємств (притаманних всім сферам суспільного відтворення), визначає суб’єктами забезпечення ФБП усіх зацікавлених сторін, задіяних у процесі суспільного відтворення (стейкхолдерів), з притаманними їм фінансовими інтересами, та виділяє рівень розвитку корпоративного управління як один із визначальних факторів забезпечення ФБП в умовах мінливості зовнішнього середовища.

Взаємозв’язок між корпоративним управлінням та ФБП також обґрунтовано з точки зору функціональності характеру фінансової стратегії підприємства на основі міжнародних стандартів та принципів корпоративного управління, результатів емпіричних досліджень, аналізу ключових етапів еволюції теорій стратегічного управління. Зроблено висновки про актуальність ресурсно-функціональної та динамічної концепцій як сучасної основи розвитку систем корпоративного управління, спрямованих на створення додаткової вартості та забезпечення ФБП.

Ефективність використання ресурсів, визначення рівня конкурентних переваг підприємства у взаємодії з зовнішнім та внутрішнім середовищами, що досліджується автором через призму економічних рента, дозволило сформулювати підхід до розуміння корпоративного управління як до сукупності елементів правового, організаційно- та соціально-економічного механізмів, взаємодія яких спрямована на забезпечення ФБП з метою реалізації затверджених стратегій підприємства, закріплення його конкурентних переваг на ринку та забезпечення зростання вартості підприємства. Таке розуміння корпоративного управління забезпечує контроль не лише над внутрішнім, а й зовнішнім середовищами діяльності підприємства шляхом раннього діагностування, мінімізації та нівелювання ризиків й загроз, здатних здійснити вплив на ФБП.

Для досліджень взаємозв'язку між ФБП та корпоративним управлінням на мікрорівні використовуються не лише принципи, а й елементи корпоративного управління, найменш дослідженим з яких на сучасному етапі розвитку економіки є КСВ.

Обґрунтовано, що всі ризики і загрози, які впливають на ФБП, залежать від фінансових інтересів стейкхолдерів. Реалізація і втілення зазначених інтересів забезпечується за допомогою вхідних та вихідних потоків ресурсів (в тому числі фінансових), які генеруються на основі КСВ у процесі діяльності підприємств. Подібна авторська позиція до розуміння КСВ визначає її як проактивний, організаційно-економічний та правовий елемент корпоративного управління, спрямований на забезпечення конкурентних переваг підприємства на ринку шляхом генерування ресурсів від широкого кола стейкхолдерів. Доведена фінансово-економічна спрямованість КСВ концептуалізує її як нематеріальний актив підприємства та ключовий елемент корпоративного управління, використовуваний з метою забезпечення ФБП та конкурентних переваг в ринковому середовищі.

Отримані висновки дозволили удосконалити теоретико-методичні положення механізму ФБП відповідно до ресурсно-функціонального та системного підходів (рис. 1). Авторський підхід характеризується єдністю всіх науково визнаних елементів механізму з урахуванням особливостей фінансових відносин та потоків ресурсів відповідних рівнів управління підприємством. Дана особливість визначає місце та роль корпоративного управління і його ключових елементів у забезпеченні ФБП.

У другому розділі “Методичні основи та практичний інструментарій забезпечення фінансової безпеки підприємств з урахуванням оцінки ефективності корпоративного управління” обґрунтовано місце ФБП при формуванні вартісно-орієнтованої системи корпоративного управління; розроблено складові етапи процесу формування та розвитку механізму КСВ з метою забезпечення ФБП; обґрунтовано основи та систему показників методичного підходу до оцінки рівня ФБП; удосконалено методичний підхід до розрахунку індексу корпоративного управління підприємств.

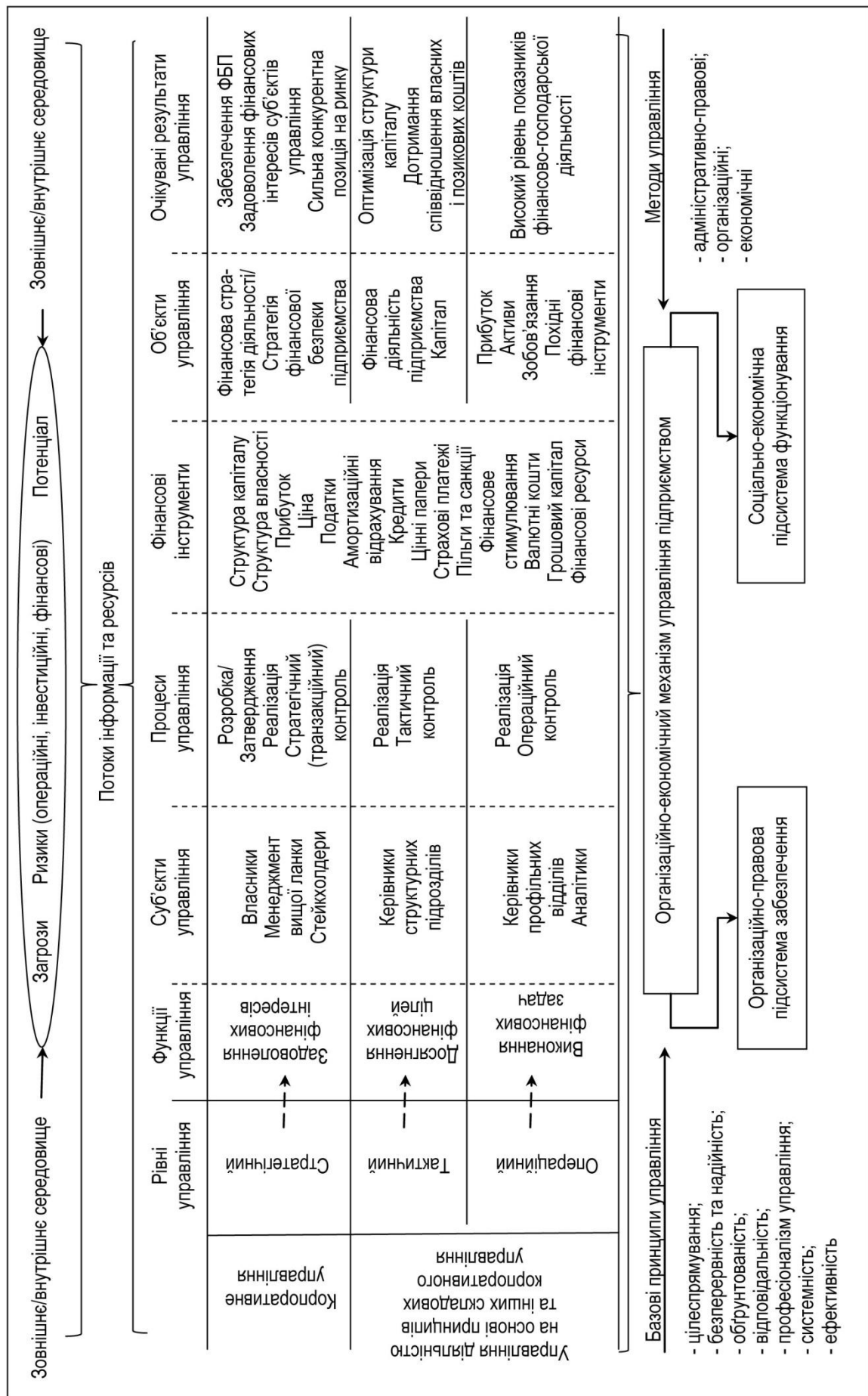

Рисунок 1 – Концептуальна схема механізму ФБП на основі принципів корпоративного управління відповідно до системного та ресурсно-функціонального підходів

На основі проведення аналізу щодо відповідності існуючих стратегій фінансової безпеки стадіям життєвого циклу підприємства обґрунтовано, що перехід на новий етап життєвого циклу розвитку неможливий без забезпечення належного рівня фінансової безпеки та розвитку ефективної системи корпоративного управління.

Доведено, що зростання вартості підприємства неможливе без зростання рівня корпоративного управління та ФБП зокрема.

Невідповідність показників вартісно-орієнтованого управління стратегіям ФБП та стадіям життєвого циклу підприємства дозволили пояснити наукову проблематику складності формування єдиного підходу до визначення рівня фінансової безпеки універсальним показником.

Обґрунтована необхідність застосування моделі залишкового чистого прибутку з метою оцінки фундаментальної вартості власного капіталу як ключового показника ефективності вартісно-орієнтованої системи корпоративного управління та стану фінансів підприємств.

Критичний аналіз еволюції розвитку ключових теорій корпоративного управління дозволив встановити відповідність між підходами до взаємодії зі стейкхолдерами та особливостями генерування ресурсних потоків щодо забезпечення ФБП.

Проведений аналіз та ранжування стейкхолдерів відповідно до рівня впливу і зацікавленості у забезпеченні ФБП дозволили визначити важелі розподілу фінансових потоків відповідних груп впливу та виділити канали впливу стейкхолдерів на результати діяльності підприємства у процесі досягнення власних фінансових інтересів.

Розроблені з урахуванням висновків етапи реалізації механізму КСВ відображають ключові фактори та процеси впливу на забезпечення ФБП, які формуються на етапах реалізації корпоративної стратегії та побудови вартісно-орієнтованої системи корпоративного управління (рис. 2).

На основі аналізу фінансово-господарського стану суб'єктів господарювання емпірично підтверджено зв'язок між фінансовими результатами діяльності підприємств та діючою системою корпоративного управління й ефективністю механізму КСВ. Дотримуючись методологічного принципу, обґрунтовано інформаційну базу методичного підходу до оцінки рівня ФБП – через стан показників фінансової діяльності.

На основі методики Д. Леонова формалізовано підхід до дослідження рівня корпоративного управління на основі індексу корпоративного управління, який доцільно представити у наступному вигляді:

$$CGI = CGI_S + CGI_P + CGI_L + CGI_F \quad (1)$$

де CGI – індекс корпоративного управління; CGI_S – індекс положень статутних та внутрішніх документів, що характеризують якість корпоративного управління; CGI_P – індекс практики застосування принципів ОЕСР на підприємстві; CGI_L – індекс здатності підприємства дотримуватися корпоративного законодавства та вирішувати корпоративні конфлікти; CGI_F – індекс впливу практики корпоративного управління підприємства на фінансово-господарську діяльність.

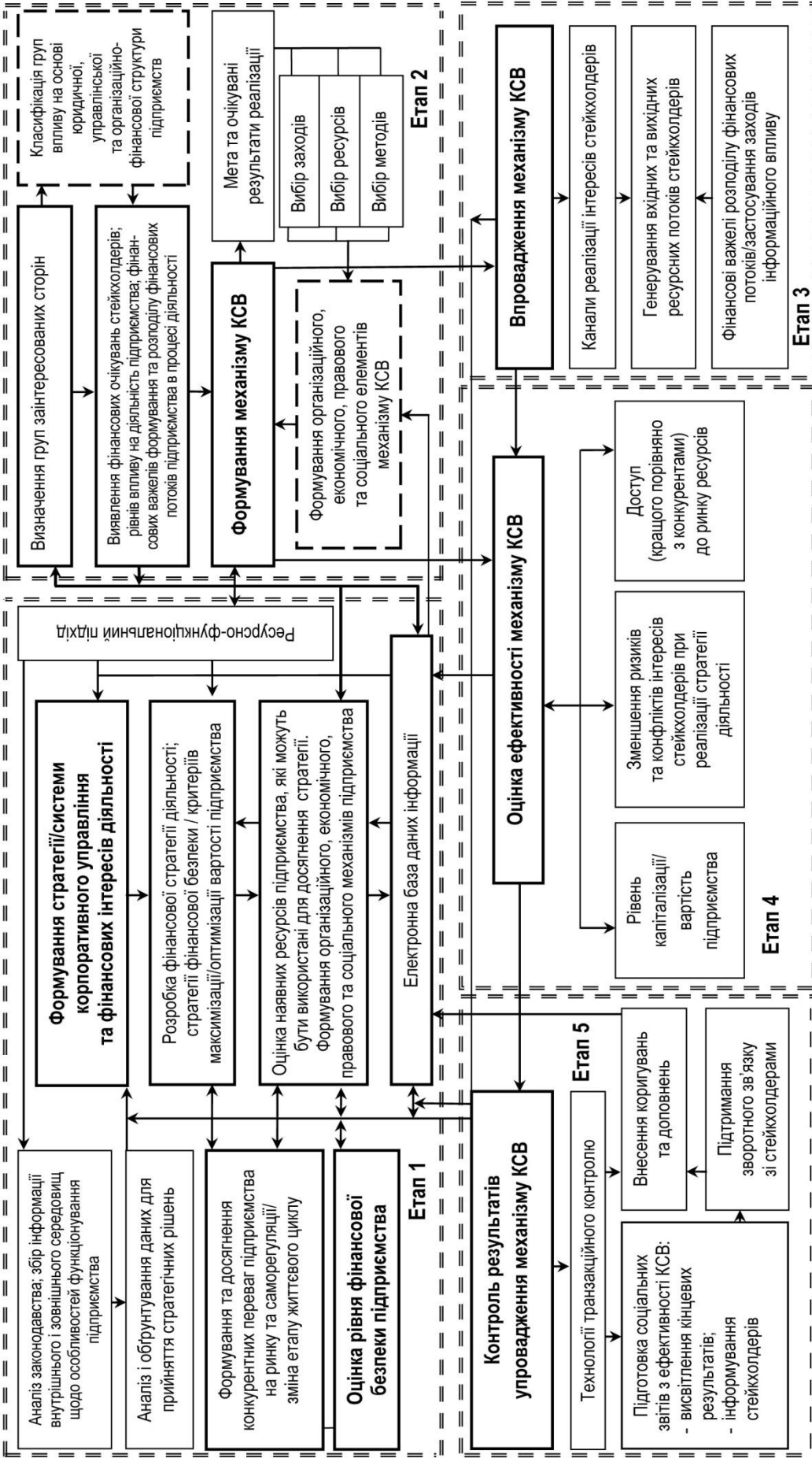

Рисунок 2 – Етапи реалізації механізму КСВ

Методичний підхід до розрахунку індексу корпоративного управління підприємств удосконалено шляхом модифікації показників, що формують стан фінансів підприємств (CGI_F) під впливом діючої системи корпоративного управління. Застосована нормативно-індексна модель, побудована за допомогою методів непараметричної статистики, дає можливість оцінити CGI_F на основі врахування показників: обсягу виробництва продукції, залишкового чистого прибутку, власного капіталу, чистого прибутку в розрахунку на акціонерний капітал, ринкової капіталізації підприємства, дивідендного виходу, індексу внеску працівників.

$$S_t = \frac{1}{m} \sum_{i=1}^m k_{it} \quad (2)$$

$$\text{де } k_{it} = \begin{cases} 1, \text{ якщо } r_t > r_{t-1}; \\ -1, \text{ якщо } r_t < r_{t-1}; \\ 0, \text{ в інших випадках;} \end{cases} \quad \begin{matrix} i = \overline{1, m} \\ t = \overline{1, n} \end{matrix}$$

k_{it} – бальна оцінка i -го показника в t -му періоді; m – кількість застосовуваних показників; n – довжина аналізованого періоду; r_t – фактичні значення i -го показника в t -му періоді; t – період (рік) визначення фактичного значення i -го показника.

Загальна комбінація оціночних критеріїв методики поєднує кількісні та якісні показники оцінки ефективності реалізації та розвитку принципів та елементів корпоративного управління, дозволяє врахувати вплив останніх на фінансово-господарську діяльність шляхом оцінки динаміки показників операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Оцінка індексу корпоративного управління із застосуванням запропонованої методики, що проводилась на підприємствах-лідерах металургійної та молокообробної галузей (рис. 3), дає можливість зробити висновок, що головні зміни індексу корпоративного управління відбуваються під впливом динаміки власного капіталу, індексу внеску працівників та залишкового чистого прибутку.

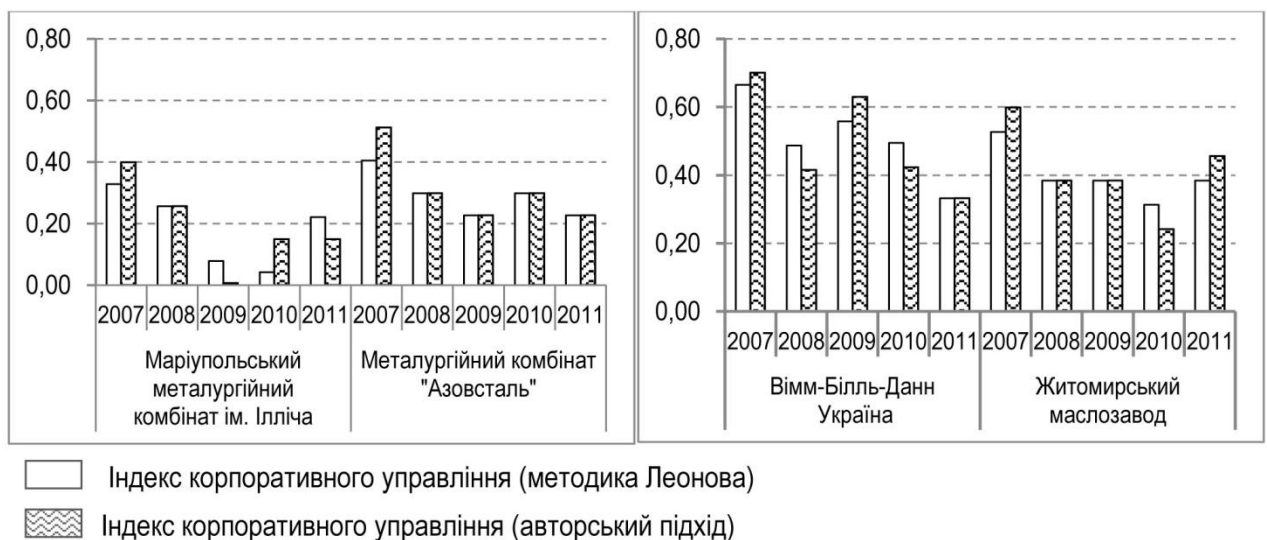

Рисунок 3 – Порівняльна динаміка змін індексу корпоративного управління

Емпірично підтверджено, що підприємства, статутні та внутрішні документи з корпоративного управління яких містять положення щодо впровадження та розвитку КСВ, відрізняються позитивною динамікою та вищими значеннями індексу корпоративного управління та показників стану фінансів підприємств.

У третьому розділі **“Розвиток науково-методичних засад забезпечення фінансової безпеки підприємств на основі принципів корпоративного управління”** досліджено особливості розвитку національної регуляторної системи щодо створення основ забезпечення ФБП; сформовано ключові характеристики проактивної системи корпоративного управління; розроблено узагальнюючу методiku оцінки рівня ФБП на основі етапів реалізації механізму КСВ та принципів корпоративного управління та обґрунтовано її практичне значення.

Необхідність оптимізації та узгодження фінансових інтересів стейкхолдерів з метою забезпечення ФБП обумовлює дослідження зовнішніх та внутрішніх механізмів контролю та формування ефективної системи корпоративного управління.

Виявлені у процесі дослідження протиріччя моністичних і плюралістичних принципів щодо побудови та розвитку вітчизняної законодавчої бази у сфері корпоративного управління, знижують можливість ефективного застосування транзакційних технологій та побудови ефективної системи корпоративного управління, що в кінцевому варіанті ускладнює можливість забезпечення та підтримання ФБП. Дана проблематика та динамізм середовища існування суб'єктів господарювання вимагають розвитку механізмів саморегуляції підприємств. Це обґрунтовує введення поняття проактивної системи корпоративного управління – системи, яка забезпечує оптимізацію та узгодження фінансових інтересів стейкхолдерів та організаційно-економічну саморегуляцію підприємств у процесі реалізації корпоративної стратегії на основі принципів мікропруденції та плюралізму. Виділено ключові сфери регулювання та впливу системи на основі принципів та елементів корпоративного управління – сфери фінансових відносин, взаємодії зі стейкхолдерами, контролю процесів внутрішнього та зовнішнього середовищ.

Обґрунтовано, що в умовах транзакційного середовища відносини з приводу стратегічного управління та задоволення інтересів стейкхолдерів (x_1) своїм завершальним етапом мають *транзакційний контроль* (x_2) – систему відносин, яка формується між суб'єктами корпоративного управління на основі використання транзакційних технологій з приводу оцінки рівня реалізації їх фінансових інтересів та забезпечення саморегуляції підприємств у процесі реалізації корпоративної стратегії. Відносини з приводу забезпечення винагороди праці (x_3) формуються лише між власниками та керівництвом (рис. 4). Таким чином, побудова проактивної системи корпоративного управління в транзакційному середовищі базується на принципах плюралізму в частині формування відносин системи корпоративного управління та мікропруденції щодо реалізації контролю, який забезпечується всіма стейкхолдерами.

З урахуванням отриманих висновків автором запропонована поетапна методика забезпечення ФБП у транзакційному середовищі на основі застосування

принципів та елементів корпоративного управління: етап 1 – розрахунок обраних показників фінансово-господарського стану підприємства; етап 2 – визначення індексу корпоративного управління на підприємстві; етап 3 – розрахунок середньогалузевих показників та побудова інтегрального коефіцієнта фінансової безпеки (аналіз стану та тенденцій розвитку галузі; висновки щодо ефективності використання транзакційних технологій; оцінка формування організаційного, економічного, правового та соціального механізмів підприємства, та, на основі результатів, порівняння основних характеристик розвитку КСВ підприємства із галузевими тенденціями); етап 4 – виявлення причин відхилень у забезпеченості фінансовою безпекою на основі аналізу поетапних результатів механізму КСВ; етап 5 – аналіз та розробка заходів, спрямованих на підвищення рівня ФБП.

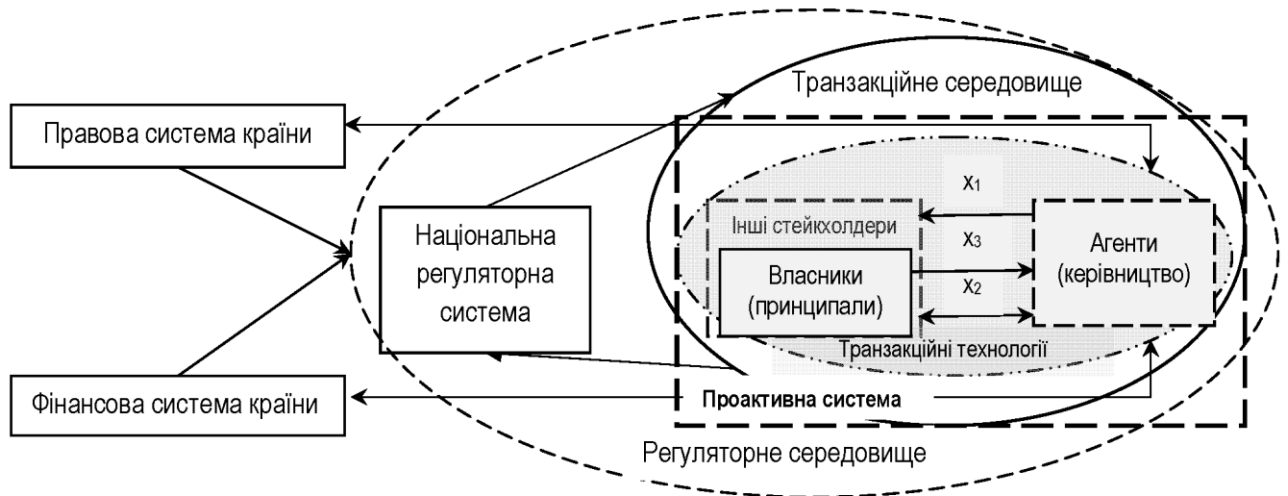

Рисунок 4 – Місце проактивної системи корпоративного управління у моделі транзакційного середовища

У роботі обґрунтовано доцільність діагностування рівня ФБП за допомогою скорингового методу в розрізі підходів фінансового управління, що базується на інтегральній оцінці показника ФБП з використанням наступних складових: коефіцієнта фінансування (b_1); коефіцієнта рентабельності власного капіталу (b_2); коефіцієнта рентабельності операційної діяльності (b_3); індексу внеску працівників (b_4); індексу корпоративного управління (b_5) відповідно до формули:

$$IFB = MAXb_1 \times Pb_1 + MAXb_2 \times Pb_2 + MAXb_3 \times Pb_3 + MAXb_4 \times Pb_4 + MAXb_5 \times Pb_5 \quad (3)$$

за умови

$$Pb_1 = \begin{cases} 1, \text{якщо } b_1 \leq 0,99; \\ 0,5, \text{якщо } 0,1 \leq b_1 \leq t_1; \\ 0, \text{якщо } 0 < b_1 > t_1; \end{cases} Pb_2 = \begin{cases} 1, \text{якщо } b_2 \geq t_2; \\ 0,5, \text{якщо } 0, b_2 \leq t_2; \\ 0, \text{якщо } b_2 \leq 0; \end{cases} Pb_3 = \begin{cases} 1, \text{якщо } b_3 \geq t_3; \\ 0,5, \text{якщо } 0, b_3 \leq t_3; \\ 0, \text{якщо } b_3 \leq 0; \end{cases} Pb_4 = \begin{cases} 1, \text{якщо } b_4 \geq t_4; \\ 0,5, \text{якщо } 0, b_4 \leq t_4; \end{cases} Pb_5 = \begin{cases} 1, \text{якщо } b_5 \geq 0,5; \\ 0,5, \text{якщо } 0, b_5 \leq 0,49; \\ 0, \text{якщо } b_5 \leq -0,1; \end{cases}$$

де IFB – інтегральне значення рівня ФБП в діапазоні від 0 до 100; MAX_i – максимально можлива кількість балів за i -м коефіцієнтом ($i = \overline{1,5}$); P_i – поправочний коефіцієнт для i -го коефіцієнта; b_i – фактичне значення i -го коефіцієнта; t_i – середньогалузеве значення i -го коефіцієнта.

Використовувані фінансові показники надають можливість оцінити рівень ФБП як похідної ефективності заходів в основних сферах проактивної системи корпоративного управління, що забезпечуються за допомогою принципів корпоративного управління, реалізуються через етапи механізму КСВ.

Розподіл внеску кожного з п'яти коефіцієнтів здійснено на основі правила Фішберна (оцінка відповідає максимум ентропії наявної невизначеної інформації про об'єкт дослідження). Оскільки всі показники мають рівне значення (немає системи вподобань), то рівень вагомості i -го показника $r_i = 1/N$, де N – загальна кількість показників. Таким чином, інтегральне значення рівня ФБП знаходиться в діапазоні від 0 до 100 балів.

Узагальнені результати розрахунку інтегрального показника рівня фінансової безпеки підприємств молокообробної та металургійної галузей представлено на рисунку 5.

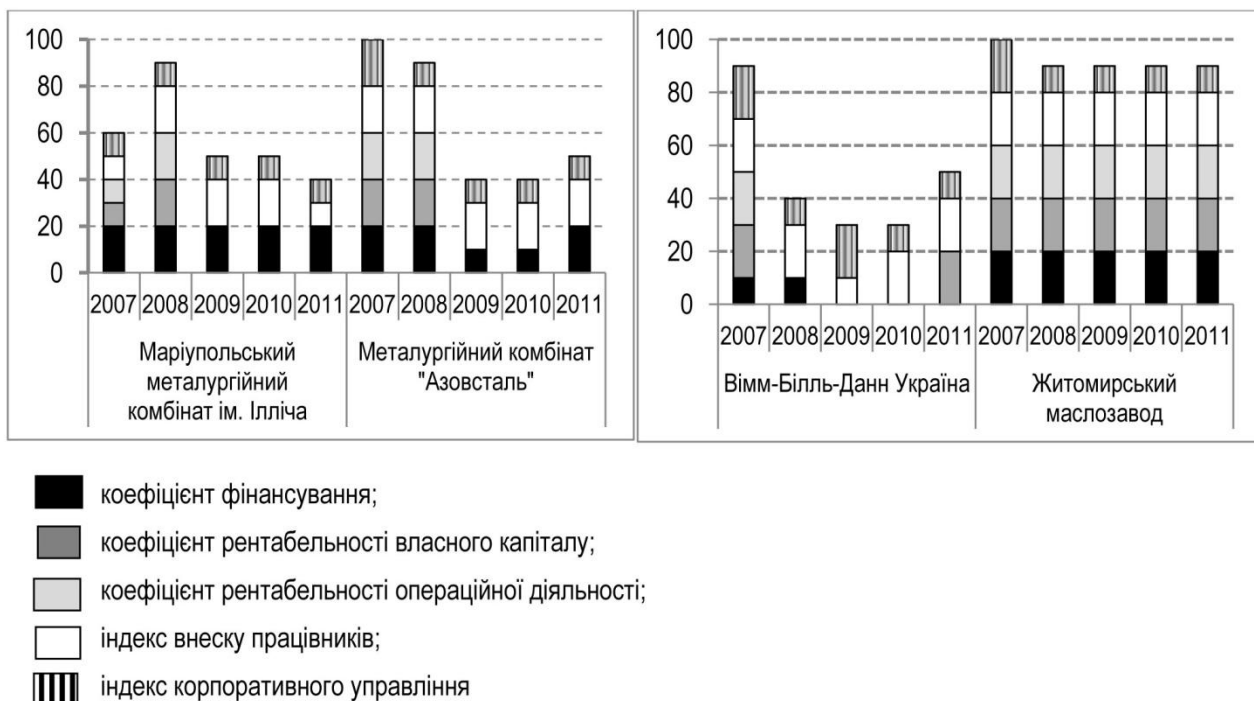

Рисунок 5 – Узагальнені результати розрахунку інтегрального показника рівня фінансової безпеки підприємств

Аналіз розрахунків емпірично підтвердив важливість ресурсних потоків стейкхолдерів щодо забезпечення ФБП. Забезпечення останньої було досягнуто протягом аналізованого періоду тими підприємствами, які активно впроваджують практики КСВ у стратегію розвитку, статутні й внутрішні документи яких з корпоративного управління містять положення щодо балансування та оптимізації фінансових інтересів ключових груп стейкхолдерів.

Запропонована методика оцінки рівня ФБП є відображенням ефективності здійснення діяльності під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовищ відповідно до ресурсно-функціонального підходу в межах вартісно-орієнтованої системи управління та може бути використана у процесі прийняття

рішень різними групами стейкхолдерів щодо доцільності підтримання відносин з підприємством, виходячи з фінансових інтересів: акціонерами та урядовими структурами – з метою удосконалення існуючих методик діагностування ймовірності настання кризового стану на підприємстві та попередження виникнення банкрутства, а також подальшого дослідження та розширення системи кількісних і якісних показників ФБП; працівниками – прийняття рішення щодо формування власної фінансової стратегії в частині розірвання чи продовження відносин з підприємством; банківськими установами – в процесі надання кредитного рейтингу підприємствам; інвесторами – при визначенні рівня розвитку та ефективності системи корпоративного управління та механізму КСВ, а також оцінки рівня саморегуляції щодо використання потенціалів зовнішнього і внутрішнього середовищ діяльності підприємства, нівелювання відповідних загроз.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення науково-прикладної задачі, що виявляється у розвитку теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій щодо ефективного застосування принципів корпоративного управління при забезпеченні необхідного рівня фінансової безпеки підприємств.

За результатами дисертаційного дослідження зроблені наступні висновки:

1. Фінансова безпека підприємства визначається як стан системи економічних відносин на підприємстві, який у межах наявних фінансових інструментів забезпечує досягнення кінцевих цілей та задач затверджених фінансових стратегій, та може бути виражений у кількісних та/або якісних показниках, відповідно до принципів та обраних методів управління. Місце і роль ФБП у структурі фінансової системи країни досліджено через призму організаційно-економічних та суспільно-економічних відносин.

2. Необхідність досягнення довгострокових цілей та конкурентних переваг у системі стратегічного розвитку підприємства дозволили удосконалити підходи до визначення корпоративного управління та КСВ з точки зору їх спрямованості на забезпечення ФБП. При цьому корпоративне управління визначається як сукупність елементів правового, організаційно- та соціально-економічного механізмів, взаємодія яких спрямована на забезпечення ФБП з метою реалізації затверджених стратегій підприємства, закріплення його конкурентних переваг на ринку та забезпечення зростання вартості підприємства. Відповідно, КСВ – проактивний, організаційно-економічний та правовий елемент корпоративного управління, спрямований на забезпечення конкурентних переваг підприємства на ринку шляхом генерування ресурсів від широкого кола стейкхолдерів.

3. Взаємозв'язок між ФБП та корпоративним управлінням обґрунтовано на основі: природи організаційно- та соціально-економічних відносин; положень правового поля; етапів життєвих стадій розвитку підприємства; аналізу результатів емпіричних наукових досліджень; міжнародних стандартів з корпоративного управління; системи стратегій корпоративного управління, що в ці-

лому дозволило обґрунтувати значення корпоративного управління в забезпеченні контролю над внутрішнім та зовнішнім середовищем діяльності підприємства шляхом діагностування, мінімізації та нівелювання ризиків і загроз, спроможних здійснити вплив на ФБП. Механізм ФБП сформовано на основі принципів та фундаментальних складових системи корпоративного управління.

4. На концептуальному рівні КСВ не є новим елементом у теорії корпоративного управління. Однак правильно сформовані організаційно-економічні та правові відносини на підприємстві за допомогою КСВ дають змогу забезпечити основи ФБП. Реалізація корпоративної стратегії та оптимізація фінансових потоків стейкхолдерів як постачальників ресурсів, з метою мінімізації ризиків та конфліктів здійснюється у процесі реалізації механізму КСВ.

5. Формування та розвиток відносин зі стейкхолдерами пропонує досить розширену класифікацію груп впливу. З одного боку, стейкхолдери забезпечують підприємство унікальними ресурсами, а з іншого – розділяють ризики разом з інвесторами та власниками у процесі того, як підприємство використовує ці ресурси. Тому пріоритетним є розвиток класифікацій та підходів, заснованих на кінцевих фінансових інтересах стейкхолдерів.

6. Удосконалений методичний підхід до розрахунку індексу корпоративного управління враховує динаміку показників операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, сформованих під впливом реалізації та розвитку принципів та елементів корпоративного управління. Авторський підхід відповідає науково визнаним критеріям визнання та адекватності застосування показників на практиці.

7. Запропонована методика визначення рівня ФБП дає можливість оцінити рівень ФБП, сформований під впливом діючої системи корпоративного управління, його принципів та елементів.

8. В основу забезпечення ФБП у транзакційному середовищі покладено принципи та елементи корпоративного управління, які спрямовано на регулювання сфери фінансових відносин, взаємодії зі стейкхолдерами, контролю процесів внутрішнього та зовнішнього середовищ.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Петренко Ю. М. Аналіз ключових суб'єктів забезпечення фінансової безпеки підприємства / Ю. М. Петренко // Вісник університету банківської справи Національного банку України. – 2010. – № 3(9). – С. 97–100 (0,35 друк. арк.).
2. Петренко Ю. М. Довіра суспільства в процесах міжсекторної взаємодії: стан та головні особливості розвитку / Ю. М. Петренко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2009. – № 2. – С. 256–263 (0,34 друк. арк.).
3. Петренко Ю. М. Місце фінансової безпеки підприємства в системі корпоративного управління / Ю. М. Петренко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України [Текст] : збірник наукових праць; Вип. 29 / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської

- справи Національного банку України”. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – С. 220–227 (0,43 друк. арк.).
4. Петренко Ю. М. Механізм корпоративної соціальної відповідальності як складова забезпечення фінансової безпеки підприємств в структурі проактивної системи корпоративного управління / Ю. М. Петренко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 2(141). – С. 209–213 (0,5 друк. арк.).
 5. Петренко Ю. М. Ресурсно-функціональний підхід у дослідженні фінансової безпеки підприємства та корпоративного управління / І. І. Д’яконова, Ю. М. Петренко // Бізнес інформ. – 2013. – № 2. – С. 188–193 (0,68 друк. арк.). Особистий внесок полягає у розвитку у теоретико-методичних положень обґрунтування взаємозв’язку між фінансовою безпекою підприємств та корпоративним управлінням (0,34 друк. арк.).
 6. Петренко Ю. М. Основи забезпечення фінансової безпеки суб’єктів підприємництва в транзакційному середовищі / С. М. Костюк, Ю. М. Петренко // Проблеми системного підходу в економіці. – 2011. – № 4 (0,31 друк. арк.). Особистий внесок полягає у формуванні підходу до визначення поняття “транзакційний контроль” на основі розвитку принципів корпоративного управління (0,15 друк. арк.).
 7. Петренко Ю. М. Проблеми українського ринку М&А на сучасному етапі його розвитку / І. В. Сало, Ю. М. Петренко // Вісник Української академії банківської справи. – 2007. – № 1(22). – С. 96–103 (0,62 друк. арк.).
 8. Петренко Ю. М. Сутність КСВ: вітчизняний та зарубіжний підхід / Ю. М. Петренко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 1, Т. 1. – С. 191–195 (0,44 друк. арк.).
 9. Петренко Ю. М. Фінансова безпека підприємств: міжфункціональний менеджмент як організаційна складова забезпечення / Ю. М. Петренко // Сталий розвиток економіки : всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – № 7. – С. 251–254 (0,38 друк. арк.).

Матеріали наукових конференцій

10. Петренко Ю. М. Еволюція підходів до взаємодії з групами впливу в частині забезпечення фінансової безпеки підприємства / Ю. М. Петренко // Реформування економіки України: стан та перспективи : зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф. 25–26 листоп. 2010 р., м. Київ. – К. : МІБО КНЕУ, 2010. – С. 192–195 (0,14 друк. арк.).
11. Петренко Ю. М. Корпоративна соціальна відповідальність в контексті вартісно-орієнтованого управління / Ю. М. Петренко // Інноваційний розвиток економіки: проблеми та перспективи : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф (м. Київ, 7–8 грудня 2012 року) : у 4-х частинах. – Київ : ГО “Київський економічний науковий центр”, 2012. Частина 1. – С. 74–74 (0,14 друк. арк.).
12. Петренко Ю. М. Мікро- та макропруденція в системі гарантування фінансової безпеки інституційних одиниць / Ю. М. Петренко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. тез доповідей XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (28–29 жовтня 2010 р.) : у 2 т. /

- Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – Т. 2. – С. 166–168 (0,08 друк. арк.).
13. Петренко Ю. М. Організаційні зміни в системі забезпечення фінансової безпеки підприємств / Ю. М. Петренко // Облік як інформаційна система для економічної безпеки підприємств в конкурентному середовищі : матеріали науково-практичної конференції, 25–26 листопада 2010 р. / Тернопільський національний економічний університет / Михайло Семенович Пушкар (заг. ред.). – Тернопіль : ТНЕУ, 2010. – С. 294–295 (0,11 друк. арк.).
 14. Петренко Ю. М. Основи державного регулювання ринку цінних паперів в частині забезпечення фінансової безпеки суб’єктів підприємництва / Ю. М. Петренко // Перспективи економічного розвитку держави, регіону, суб’єктів господарської діяльності : зб. тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції, Черкаси, 2 грудня 2011 року. – Черкаси : Вид-во ТОВ “МАКЛАУТ”, 2011. – С. 240–242 (0,15 друк. арк.).
 15. Петренко Ю. М. Оцінка фінансової безпеки підприємства в системі корпоративного управління / Ю. М. Петренко // Облік, аудит, фінанси: сучасні проблеми теорії, практики та підготовки фахівців : міжнар. наук.-практ. конф., 28–29 жовтня 2010 р.: [тези] / редкол.: О. І. Черевко [та ін.]; Харківський держ. ун-т харчування та торгівлі. – Х. : ХДУХТ, 2010. – С. 129–130 (0,10 друк. арк.).
 16. Петренко Ю. М. Проблеми розвитку механізму управління фінансовою безпекою підприємств / О. М. Ващенко, Ю. М. Петренко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. тез доповідей XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (12–13 листопада 2009 р.) : у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2009. – Т. 2. – С. 49–51 (0,09 друк. арк.). *Особистий внесок полягає у дослідженні особливостей формування механізму фінансової безпеки підприємств* (0,05 друк. арк.).
 17. Петренко Ю. М. Рейдерство як сучасна тенденція розвитку ринку в Україні / Ю. М. Петренко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. тез доповідей IX Всеукраїнської науково-практичної конференції (9–10 листопада 2006 р.). Частина 2. – Суми : УАБС НБУ, 2006. – С. 21–22 (0,09 друк. арк.).
 18. Петренко Ю. М. Роль стейкхолдерів в забезпеченні фінансової безпеки підприємства / Ю. М. Петренко // Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. 14–15 жовтня 2010 р. – Черкаси : ЧІБС УБС НБУ, 2010. – С. 240–241 (0,09 друк. арк.).
 19. Петренко Ю. М. Фінансова безпека підприємства в контексті корпоративної соціальної відповідальності / Ю. М. Петренко // Актуальні проблеми, шляхи та перспективи розвитку економіки України : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 9–10 листопада 2012 року):

У 2-х частинах. – Київ : ГО “Київський економічний науковий центр”, 2012. Частина 1. – С. 43–44 (0,11 друк. арк.).

20. Петренко Ю. М. Теоретико-методичні засади оцінки рівня фінансової безпеки підприємств на основі застосування принципів та елементів корпоративного управління / Ю. М. Петренко // “Актуальні питання розвитку економіки в умовах сучасної нестабільності”: збірник матеріалів міжнар. наук.-практ. конф (м. Київ, 22–23 лютого 2013 року). – С. 40–42 (0,19 друк. арк).

АНОТАЦІЯ

Петренко Ю. М. Фінансова безпека підприємств на основі розвитку принципів корпоративного управління. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. – Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”, Суми, 2013.

У дисертаційній роботі удосконалено теоретичний підхід до визначення змісту поняття “фінансова безпека підприємства” та обґрунтовано розширений перелік суб’єктів її забезпечення. Досліджено місце та роль ФБП у структурі фінансової системи країни через призму організаційно-економічних та суспільно-економічних відносин. Розширено та поглиблено науково-теоретичні положення взаємозв’язку між ФБП та корпоративним управлінням. Сформовано механізм ФБП, який дозволяє відобразити відповідність між рівнями управління та науково визнаними елементами механізму ФБП, що обґрунтовує місце і значення корпоративного управління та його принципів у забезпеченні ФБП. Виділено класифікаційні ознаки розподілу стейкхолдерів відповідно до рівня впливу та зацікавленості у забезпеченні ФБП. Визначено важелі розподілу фінансових потоків стейкхолдерів та формалізовано канали їх впливу на забезпечення ФБП. Обґрунтовано та поглиблено теоретичні основи до розуміння КСВ як проактивного елемента корпоративного управління. Розроблено теоретико-методичні основи формування етапів реалізації механізму КСВ як ключового елемента забезпечення ФБП. Удосконалено методичний підхід до розрахунку індексу корпоративного управління підприємств. Запропоновано науково-методичний підхід до діагностування рівня ФБП. Поглиблено науково-теоретичні положення забезпечення ФБП в транзакційному середовищі.

Ключові слова: фінансова безпека підприємства, система корпоративного управління, механізм корпоративної соціальної відповідальності, стейкхолдери.

АННОТАЦИЯ

Петренко Ю. М. Финансовая безопасность предприятий на основе развития принципов корпоративного управления. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – Деньги, финансы и кредит. – Государственное высшее учебное заведение “Украинская академия банковского дела Национального банка Украины”, Сумы, 2013.

В диссертации обобщены и получили дальнейшее развитие теоретические основы понятий “финансовая безопасность предприятий”, “корпоративное управление”, “корпоративная социальная ответственность”. Основными субъектами обеспечения финансовой безопасности предприятия признаны все участники системы экономических отношений.

Взаимосвязь и взаимозависимость между ФБП и системой корпоративного управления исследована и обоснована на основе природы социально-экономических и организационно-экономических отношений, через ключевые положения международных стандартов и принципов корпоративного управления, действующих положений законодательных актов, ключевых теорий финансов и корпоративного управления, результатов эмпирических исследований.

Формализованный механизм ФБП характеризуется выделением уровней внутренней структуры и полнотой охвата научно признанных ключевых элементов механизма. Это обеспечило комплексный подход к формированию процессов и системы управления ФБП в совокупности, а также позволило обосновать место, роль и значение корпоративного управления, а также его ключевых элементов в обеспечении ФБП.

В результате исторической периодизации этапов взаимодействия со стейкхолдерами установлено соответствие между подходами к взаимодействию с ключевыми группами влияния и характерными особенностями развития корпоративного управления. Усовершенствованы классификационные подходы к формированию групп стейкхолдеров по признаку их возможного влияния и уровня заинтересованности в обеспечении ФБП. Выделены используемые рычаги распределения финансовых потоков предприятия определенными группами стейкхолдеров и формализованы каналы их влияния на результаты финансово-хозяйственной деятельности предприятий.

Обоснован подход к определению КСО как проактивного, ключевого элемента корпоративного управления, механизм действия которого направлен на обеспечение ФБП. С учетом полученных выводов представлены этапы реализации механизма КСО, направленные на обеспечение ФБП посредством влияния на финансовые отношения, принципы взаимодействия со стейкхолдерами, процессы внутренней и внешней среды.

Усовершенствованы научно-методические основы расчета индекса корпоративного управления на основе учета количественных и качественных показателей оценки эффективности внедрения и развития принципов и элементов корпоративного управления. Методика расчета учитывает динамику показателей операционной, инвестиционной и финансовой деятельности предприятия, сформированных под влиянием принципов корпоративного управления.

Разработаны научно-методические основы расчета индекса ФБП на основе учета эффективности корпоративного управления и КСО.

Ключевые слова: финансовая безопасность предприятия, система корпоративного управления, механизм корпоративной социальной ответственности, стейкхолдеры.

SUMMARY

Petrenko Y. M. Financial stability of enterprises on the basis of corporate governance principles development.– Manuscript.

Dissertation for a candidate's degree reception of economic science on speciality 08.00.08 – Money, finance and credit. – State Highest Educational Institution “Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine”, Sumy, 2013.

The dissertation research is devoted to the development of scientific and methodological basis and practical recommendations for enterprise's financial stability on the basis of corporate governance principles development.

The essence, aims, tasks, major participants and principles of enterprise's financial stability are identified; the role and impact of enterprise's financial stability in financial system's structure been investigated; interconnection and cross-correlation of enterprise's financial stability and corporate governance been investigated on the basis of scientific and methodological approach. Mechanism of enterprise's financial stability with specific rates in cross-connection to corporate governance and it's key elements been formed. Stakeholders classification been proposed from perspective of one's influence and involvement in enterprise's financial stability maintenance. Stakeholder's financial instruments to impact and allocate enterprise's cash flow been identified. Corporate social responsibility been defined as key and proactive element in corporate governance structure, what helped to develop theoretical and methodological base for stages of corporate social responsibility mechanism, used and implemented to secure enterprise's financial stability. Methodological approach to corporate governance index evaluation been improved. Methodological approach to evaluate rate of enterprise's financial stability been introduced.

Key words: financial stability of enterprises, corporate governance, mechanism of corporate social responsibility, stakeholders.

Відповідальний за випуск
доктор економічних наук, доцент
Д'яконова Ірина Іванівна

Підписано до друку 12.04.2013.
Формат 60x90/16. Обл.-вид. арк. 0,9.
Гарнітура Times. Тираж 100 пр.

Державний вищий навчальний заклад
“Українська академія банківської справи
Національного банку України”.
Адреса: вул. Петропавлівська, 57, м. Суми, 40000, Україна.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК № 3160 від 10.04.2008